

FACULTAT DE MEDICINA

Universitat Autònoma de Barcelona

Curs acadèmic 2010/2011

Treball de Recerca del Màster Oficial

“INVESTIGACIÓ CLÍNICA APLICADA EN CIÈNCIES DE LA SALUT”

**La consolidació de les especialitats mèdiques a la
Catalunya republicana a través d'una revista de resums:
La Medicina Catalana. Portantveu de l'Occitània mèdica
(Barcelona, 1933-1938)**

Estudiant: **Judith Perona Carrion**

Departament de Medicina

HSCSP - UAB

Director: **Dr. Àlvar Martínez Vidal**

Institut d'Història de la Medicina i de la Ciència López Piñero

CSIC – Universitat de València

Tutor: **Dr. Àlvar Net i Castel**

Professor Emèrit Medicina Interna. Medicina Intensiva

Universitat Autònoma de Barcelona

1.	Introducció	4
	Context polític i cultural	7
	Trets característics de La Medicina Catalana	9
	La figura del director: Leandre Cervera i Astor	12
2.	Anàlisi de la revista	14
	Característiques tècniques	14
	Estructura interna	15
3.	Conclusions	31
4.	Bibliografia	32

LA MEDICINA CATALANA

PORTANTVEU DE L'OCCITANIA MEDICA

TREBALLS ORIGINALS

Grandàlia pulmonar hemolidermàtica en una estenosi mitral, pel Dr. A. Pado i Pans i A. Amell i Saus Hematoescòpia forense, pel Dr. J. Calisó Hipernefrosia, pel Dr. M. Bostan

HEMEROTECA MEDICA (contina i s'acaba)

Extractes de: Aparell circulatori, Aparell digestiu, Aparell respiratori, Bacteriologia i higièna, Cosmologia, Cirurgia, Dermatologia i oftalmologia, Endocrinologia, Hematologia, Medicina interna, Metal·lisme i nutició, Neurologia i psiquiatria, Obstetrícia i ginecologia, Odontologia, Oftalmologia, Oto-rino-laringologia, Pediatria, Terapèutics i dietètics, Terapèutics físics i diètics, Toxicologia, Urologia.

OCCITANIA MEDICA - ACTIVITATS: La reforma de la Facultat de Medicina en relació a la nova Universitat autònoma, Conferència pel Dr. A. Tria i Pujol

PUBLICACIÓ MENSUAL - ANY I

15 d'Octubre 1953

EDICIÓ I ADMINISTRACIÓ
LLIBRERIA CATALONIA
Ronda de Sant Pere, 2
BARCELONA

N.º 1

EXEMPLAR:
1'30 PÈSSETES

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ

Barcelona	...	30 PÈS.	14 PÈS.
País	...	36	14
Fora del País	...	42	14

“... Entre les realitzacions de caràcter editorial més recents radicalment compromeses, entre les manifestacions del catalanisme cultural cal remarcar l’edició de la revista mensual *La Medicina Catalana*. Tot allò que, tradicionalment, és considerat com una de les tasques acomplertes pensant en Catalunya, intel·ligència entre els millors, eclecticisme pràctic, amor de la qualitat, exigència científica, solvència professional ha estat tingut en compte. I com a complement, l’ambició d’irradiar, en l’ordre ètic, i la correcció lingüística i tipogràfica en l’ordre estètic.”

J. V. Foix, El catalanisme és cultura,
La Publicitat, 1 de novembre de 1935

“*La Medicina Catalana* significa bastant més que una incursió del panoccitanisme en els extrems de la cultura humanística. Significa la consagració del català com a superoccità; o sigui, l’exportació del concepte d’occità sota el guiatge de l’única variant de l’idioma que en podia representar el conjunt.”

August Rafanell Vall-Llosera,
La il·lusió occitana, 2006

1. INTRODUCCIÓ

Durant els darrers setanta anys, tots els estudis històrics sobre l'especialització mèdica i del paper de les especialitats en la medicina contemporània són deutors del clàssic treball de George Rosen sobre la consolidació de l'oftalmologia com a especialitat.¹ L'historiador nord-americà afirmava, tot comparant els casos de Londres i París, que el naixement i desenvolupament de l'especialització en medicina al llarg del segle XIX era resultat de la mentalitat anatomo-clínica, dominada per una visió localicista –de base lesional– dels processos morbosos, del desenvolupament de noves tecnologies mèdiques, tant diagnòstiques com terapèutiques, i del procés d'urbanització, que propiciava la demanda d'atenció mèdica especialitzada. Hauria estat, segons ell, un fenomen molt complex, conseqüència de diversos factors, científics i tecnològics per una banda, però també socials i econòmics, per una altra.

Recentment, George Weisz ha posat en dubte alguns dels supòsits de Rosen i ha proposat el seu propi model d'aparició de l'especialització en medicina. En el seu llibre *Divide and Conquer* se sorprèn que, entre la multitud d'estudis publicats en les darreres dècades en relació a aquest fenomen, gairebé tots concentren l'atenció, o bé sobre un país determinat, o sobre intervals cronològics molt breus, sense qüestionar en cap moment el model de Rosen ni plantejar explicacions alternatives; i això, malgrat que el nombre de contribucions sobre el tema hagi augmentat progressivament en els darrers anys. Per aquest motiu, sosté que encara no es disposa d'una visió global d'aquest procés, un procés que ha configurat la manera d'entendre i practicar la medicina contemporània. Com alternativa, Weisz adopta una perspectiva comparada, tot considerant en paral·lel el procés d'aparició i consolidació de les especialitats a quatre països diferents: França, Alemanya, Anglaterra i els Estats Units. Així, observa un fenomen comú, produït en escenaris i moments diferents, per tal de poder valorar les possibles similituds i divergències. I conclou que l'especialització mèdica és un fenomen relatiu, i en certa manera local, que segueix ritmes i desenvolupaments diversos a cada lloc en funció de les diferents pràctiques mèdiques; un fenomen que presenta diferències molt notables, pel que fa a la seva aparició i consolidació, entre especialitats i

¹ ROSEN (1944).

també entre països. Amb tot, hi hauria un seguit de qüestions per respondre, com ara: què és el que cal perquè una activitat mèdica esdevingui una especialitat? O, quin paper han jugat els hospitals especialitzats, com ara els hospitals psiquiàtrics o els sanatoris antituberculosos, les societats d'especialistes o les revistes monogràfiques sobre un tipus de malaltia o un problema assistencial?²

Segons Weisz, hi hauria hagut una primera fase, entre 1830 i 1880, caracteritzada per l'aparició de disciplines o categories acadèmiques diferenciades. Després, entre 1880 i 1920, es produiria una forta expansió d'una pràctica mèdica cada vegada més diversificada, però no regulada legalment, a càrrec d'especialistes; en aquesta època el procés deixava de ser un fet local i esdevenia un fenomen nacional. A partir de la I Guerra Mundial s'iniciaria en alguns països una tendència creixent cap a la certificació i la regulació de les primeres especialitats. I, finalment, a partir de la II Guerra Mundial, començaria una fase caracteritzada pel control que els especialistes exerceixen sobre els mecanismes de socialització i exclusió dins la professió mèdica, una fase marcada al capdavant per llur hegemonia.³

A l'igual que Rosen, Weisz admet que el París post-revolucionari, amb la reforma de l'ensenyament de la medicina i també amb els canvis polítics i socials propiciats per la Convenció republicana en l'última dècada del segle XVIII, fou l'autèntic epicentre d'aquest fenomen. El naixement de les especialitats era ja evident a la capital francesa de les primeres dècades del segle XIX, un fenomen que no tenia paral·lelismes en altres ciutats europees de l'època. Tanmateix, a diferència de Rosen, George Weisz no creu que fos tan decisiu el desenvolupament d'una nosologia de base localista; més aviat considera clau la unió de la medicina i la cirurgia, juntament amb l'existència d'una àmplia comunitat acadèmica desitjosa d'aprofundir els coneixements mèdics seguint el mètode experimental.⁴

Amb aquestes i altres reflexions historiogràfiques, es va celebrar, el passat dia 16 de juny, una sessió monogràfica del XV congrés de la Sociedad Española de Historia de la Medicina

² WEISZ, G. (2005), pp. xi-xxx.

³ Weisz, G. (2005), pp.210-225.

⁴ WEISZ (2005), pp. 3-25.

(Ciudad Real, 15-18 de juny de 2011), dedicada al tema de l'especialització i la divulgació de la medicina a Barcelona entre 1868 i 1938.⁵ El coordinador de la “mesa temàtica”, Alfons Zaroso, plantejava un seguit de qüestions al voltant del paper de la ciutat com a espai afavoridor d'unes pràctiques mèdiques més i més especialitzades, qüestions entre les quals cal destacar ara: en quina mesura la divulgació –és a dir, la “science popularization” en l'accepció anglosaxona d'aquest mot⁶– va constituir un element dinamitzador del procés d'aparició i consolidació de les especialitats mèdiques? Quins van ser els públics d'aquesta divulgació? O, quin paper van jugar les revistes, els llibres o la traducció en l'emergència de les especialitats mèdiques?

Per intentar respondre aquestes preguntes, hem triat la revista mèdica titulada *La Medicina Catalana. Portantveu de l'Occitània Mèdica*, perquè, al nostre parer, constitueix un exponent fidel de la implantació de les especialitats mèdiques a la Barcelona dels anys trenta del segle passat, una revista que, segons l'internista Jordi Sans i Sabrafén, “ha estat la publicació mèdica mensual de nivell que ha existit mai en català”.⁷ Com es demostrarà en les pàgines següents, *La Medicina Catalana* fou una publicació periòdica concebuda i dissenyada des de la tensió entre forces divergents, que tendien cap a la diversificació de les ciències mèdiques, i alhora forces convergents, que impedièn la fragmentació en distintes professions sanitàries.

⁵ ZARZOSO et al. (2011).

⁶ TOPHAM (2010).

⁷ SANS I SABRAFÉN (2002), p. 64.

Context polític i cultural

Durant les primeres dècades del segle XX Catalunya va aconseguir, en el marc de la Mancomunitat, un reconeixement com a territori diferenciat en el conjunt d'Espanya a l'hora que assolía un poder polític que no havia tingut des de la fi de la Guerra de Successió (1714). En consonància amb d'altres nacionalismes europeus, el català va pretendre expandir un projecte nacional més enllà de les estrictes delimitacions creades per les nacions/estat consolidades durant el segle anterior, plantejant una reforma del model centralista espanyol. En aquest afany, la reivindicació del català com a llengua pròpia constituïa l'element aglutinador del seu projecte polític, cosa que equivalia, si més no a nivell teòric, a expandir el seu programa cap al sud (els territoris catalanoparlants de l'antiga Corona d'Aragó, que incloïen València i les Illes Balears) i, donada la similitud per l'origen comú entre el català i l'occità, cap al nord, el Llenguadoc, la Provença, la Gascunya, etc.⁸ Literàriament parlant, aquest projecte expansiu es coneix amb la denominació "la il·lusió occitana", una il·lusió que tenia tant d'enyorament de temps passats, en la tradició dels trobadors medievals i dels jocs florals, com d'entusiasme davant la possibilitat de reunir lingüísticament, emprant el català normalitzat de Pompeu Fabra com a varietat occitana més adaptada a la modernitat, l'espai comprès al triangle Bordeus—Alacant—Marsella.⁹

Entre els professionals, els metges van destacar per el seu protagonisme en el moviment de reivindicació de l'ús del català com a vehicle prioritari de comunicació, ja sigui en el marc de l'assistència, és a dir en la relació metge—pacient, com en el de la comunicació científica, entenent com a tal l'expressió oral i escrita en els cercles acadèmics.¹⁰ Aquest moviment, que s'ha anomenat "catalanisme mèdic", es va iniciar durant la primera dècada del segle amb la pretensió de reformar les institucions professionals i acadèmiques relacionades amb la medicina, així com l'organització de la sanitat a Catalunya. Es va expandir a partir de 1907 des de les pàgines d'*Annals de Medicina*, la revista de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques, es va reafirmar a partir de 1913 mitjançant els successius congressos de metges de llengua catalana, i es va consolidar el 1920 amb la fundació del Sindicat de Metges de Catalunya i de la Mutual Mèdica, la primera de les seves societats annexes. El 1932, el

⁸ UCELAY DA CAL (2003)

⁹ RAFANELL VALL-LLOSERÀ (2006), vol. II, pp. 1089-1096, 1186-1189.

¹⁰ SANS I SABRAFÉN (2002), pp. 63-71.

Sindicat va fixar la seva seu a Barcelona, al Casal del Metge de Via Laietana, facilitant les seves instal·lacions a la resta de les entitats representatives del catalanisme mèdic, entre elles la mencionada Acadèmia i Laboratori que aglutinava les societats d'especialistes llavors existents. Durant la II República, el catalanisme mèdic va assolir, un cop aprovat l' Estatut d' Autonomia, més poder acadèmic (reforma dels estudis mèdics en el marc de la Universitat Autònoma) i polític (Conselleria de Sanitat i Assistència Social en el marc de l'Estatut Sanitari)^{11 12}.

En paral·lel a la consecució de l'Estatut d'Autonomia de 1932, la Universitat de Barcelona va experimentar una transformació propulsada per la publicació del decret d'autonomia universitària el dia 1 de juny de 1933.¹³ Entre els canvis que es van succeir en l'àmbit dels estudis mèdics, convé recordar: a) la incorporació a la docència d'altres hospitals, en concret l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, el segon més important de Catalunya; b) la modificació del règim de nomenament del professorat, que permetia la contractació de docents en qualitat de professors agregats i lliures, cosa que va permetre la vinculació d'algunes de les personalitats més rellevants de la medicina catalana d'aleshores; c) l'establiment d'una ràtio professorat/alumnat definida d'acord amb el nombre de llits hospitalaris disponible per a la docència; i d) la reforma del pla d'estudis, que incloïa matèries optatives i, més important encara, que estructurava el període clínic per matèries específiques, tot mantenint "el principi de no tenir mai més de dues assignatures teòriques alhora".¹⁴ A més, feia possible la introducció de matèries noves, com ara la psiquiatria, la neurologia, la urologia, la fisiologia, la terapèutica física o les malalties de la nutrició.¹⁵

Pel que fa a l'esperit de la revista i al sorgiment de les especialitats mèdiques a Catalunya, és molt significativa –i oportuna– la coincidència entre l'aparició de la revista (octubre de 1933) i la implantació del nou pla d'estudis de medicina en el marc de l'autonomia universitària assolida per la Universitat de Barcelona, un pla d'estudis que incloïa explícitament les especialitats mèdiques en el darrer curs de la carrera, i que obria la possibilitat d'impartir cursos de post-grau a la Universitat de Barcelona.

¹¹ PASTOR CUBO, MARTÍNEZ VIDAL (2002)

¹² PERDIGUERO, PARDO-TOMÁS, MARTÍNEZ-VIDAL (2009).

¹³ CORBELLÀ (1996), pp. 255-261.

¹⁴ CORBELLÀ (1996), p. 260.

¹⁵ CORBELLÀ (1996), pp. 271-274.

Trets característics de *La Medicina Catalana*

El primer número de *La Medicina Catalana* va aparèixer l'octubre de 1933, coincidint amb l'autonomia universitària i la reforma del pla d'estudis de medicina, un pla d'estudis que incloïa com a novetat el rotatori de l'alumnat pels diferents serveis de l'Hospital Clínic i de l'Hospital de Sant Pau.¹⁶ En aquest sentit, no és una casualitat que el primer número de la revista inclogui la reproducció literal de la conferència pronunciada al Casal del Metge per Antoni Trias i Pujol, titulada "La reforma de la Facultat de Medicina en relació a la nova Universitat autònoma".¹⁷ El darrer fascicle (el 59-60) va aparèixer a la tardor de 1938, pocs mesos abans de l'ocupació de Barcelona per les tropes franquistes, cosa que suposa un cas insòlit en el panorama editorial barcelonès d'aquell any, quan tan sols van aparèixer els dos últims números de la *Revista de Sanidad de Guerra* i un número extraordinari d'*Annals de Medicina*.^{18 19}

A més a més, la revista presenta altres trets singulars: a) l'àmbit geogràfic, entre Espanya i França, del seu públic potencial (Occitània); b) la preponderància, entre els continguts de cada número, dels resums d'articles publicats en altres revistes; i c) l'estructura interna, ordenada per especialitats mèdiques, tot i que no era una revista exclusivament adreçada als especialistes. Hi ha altres elements d'interès en la revista que, ara per ara, no es pot sinó fer-ne esment, com ara el conflicte per la direcció de la publicació en iniciar-se el projecte editorial; la publicitat i la política comercial associada; l'acurada atenció prestada a la iconografia (imatges fotogràfiques certament, però també altres representacions visuals, com ara les caricatures); el desig d'incloure biografies de metges catalans i occitans, que apareixen en tots els fascicles; el fet que molts dels números fossin monogràfics, bé pel tema (les vitamines, per exemple), o bé per la pertinença de llurs autors a una ciutat concreta o a una escola mèdica determinada (Clarmont, Montpeller); o la política de contactes epistolars establerta per Leandre Cervera, el director de la revista, amb els seus corresponents de l'altra banda dels Pirineus, en especial amb el metge occitanista Ismael Girard, que coordinava les contribucions dels metges del sud de França per a *La Medicina Catalana*.

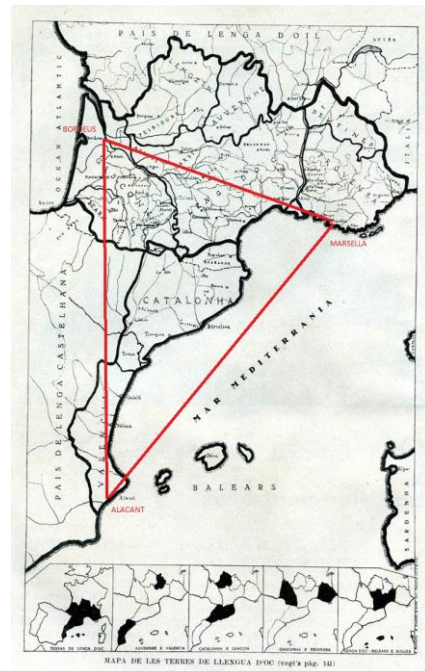
¹⁶ SABATÉ CASELLAS (2009).

¹⁷ *La Medicina Catalana*, 1933, 1: 144-148.

¹⁸ HERVÀS PUYAL (2004).

¹⁹ CALBET I CAMARASA (1997).

En efecte, com ja s'ha apuntat, l'àmbit geogràfic dels possibles lectors de la revista era Occitània, un espai cultural i lingüístic que agruparia els territoris on, a l'Edat Mitjana, s'havien parlat les diferents variants de la llengua d'Oc. Com es pot veure als mapes i els comentaris que figuren al primer fascicle, la revista contemplava un àmbit panoccità, entre Espanya i França; és a dir, aspirava a ser portanveu i exponent de les activitats mèdiques desenvolupades als territoris (Alvèrnia, Balears, Catalunya, Gascunya, Llenguadoc, Provença, València, etc.): el triangle comprés entre Alacant, Bordeus i Marsella, un espai geogràfic que comptava aleshores uns 10 milions d'habitants.

La Medicina Catalana, 1 (octubre 1933)

Pel que fa al segon tret esmentat, la preponderància dels resums d'articles s'acompanya d'una relativa manca d'articles originals, la qual cosa confereix a la revista una singularitat dins el panorama de les publicacions mèdiques catalanes. Com es sabut, en el període d'Entreguerres, entre la I i la II Guerra Mundial, moltes revistes mèdiques incloïen, a més dels articles originals, resums d'articles publicats en d'altres revistes. Quan els articles originals es trobaven en una llengua diferent, l'autor del resum es veia obligat no tan sols a sintetitzar sinó també a efectuar una tasca de traducció. Com que, d'altra banda, no era gens estrany que els resums continguessin comentaris o judicis de valor sobre els originals, es tractava, doncs, d'autèntiques ressenyes crítiques. Així, els lectors de la revista, mitjançant aquestes ressenyes, accedien als continguts d'un ampli número de revistes prenent contacte amb la literatura circulant que els interessava, de manera econòmica (sense la necessitat d'adquirir altres revistes), còmoda (sense l'esforç d'haver de llegir en altres llengües) i ràpida (sense haver de seleccionar els articles ni de llegir la totalitat de l'article, ja que havien estat prèviament triats i resumits). D'aquesta manera, els lectors d'aquestes revistes accedien, en la seva pròpia llengua i d'acord amb els seus interessos, als continguts de revistes destacades de les diferents àrees del coneixement i de la pràctica mèdica.

I, pel que fa al tercer tret característic, cal dir que els continguts de la revista s'ordenen, successivament, per les especialitats mèdiques existents a l'època. En la major part dels fascicles apareixen un sumari, un índex d'especialitats o un índex alfabètic d'especialitats. Justament, el principal objectiu d'aquest treball de recerca és l'anàlisi d'aquesta ordenació com a exponent de la consolidació de les especialitats mèdiques a la Barcelona dels anys trenta del segle XX. El gruix de la recerca efectuada ha estat el buidament exhaustiu dels 60 números de la revista a partir de la versió original en paper conservada a l'arxiu de la Biblioteca de Catalunya i de la digitalitzada existent al repositori ARCA.²⁰

Paral·lelament a la consolidació del catalanisme mèdic, el número de revistes mèdiques en català va anar augmentant progressivament, així com els intercanvis amb d'altres revistes europees i americanes²¹. En aquest context, l'aparició de *La Medicina Catalana. Portantveu de l'Occitània mèdica*, revista publicada sense interrupció a Barcelona entre octubre de 1933 i setembre de 1938, va suposar una novetat en el panorama editorial del moment, ja que es tractava d'una revista de resums, en català, que abastava tots els camps de la medicina. Estava destinada tant als metges generalistes com als especialistes, col·lectius que a l'època no sempre estaven ben delimitats, entre d'altres motius perquè no existia cap marc legal que regulés l'exercici d'una especialitat en aquells anys.

Sumari
(Els títols en negreta corresponen a treballs originals)

APARELL CIRCULATORI 200
El paper de les artèries de treball 200
Hemodinàmica i tensió en les artèries 200
El treball cardíac 200
APARELL RESPIRATORI 200
El treball cardíac i el treball respiratori 200
El treball cardíac i el treball respiratori 200
ANATOMIA 200
El treball cardíac i el treball respiratori 200
APARELL CIRCULATORI 200
El treball cardíac i el treball respiratori 200
ANATOMIA 200
El treball cardíac i el treball respiratori 200

LMC 1935;(5):22

Índex d'especialitats
(Els títols en negreta corresponen a treballs originals)

ANATOMIA 200
El treball cardíac i el treball respiratori 200
APARELL CIRCULATORI 200
El treball cardíac i el treball respiratori 200
ANATOMIA 200
El treball cardíac i el treball respiratori 200

LMC 1934;(2) 4

Índex alfabètic d'especialitats
(Els títols en negreta corresponen a treballs originals)

ANATOMIA 200
El treball cardíac i el treball respiratori 200
APARELL CIRCULATORI 200
El treball cardíac i el treball respiratori 200
ANATOMIA 200
El treball cardíac i el treball respiratori 200

LMC 1935; (4):16

²⁰ ARCA (Arxiu de Revistes Catalanes Antiques). *La Medicina Catalana. Portantveu de l'Occitània Mèdica* (1933-1938). <http://mdc2.cbuc.cat/cdm4/browse.php?CISOROOT=/medicina>.

²¹ GABARRÓ i GARCIA, Pere (1933), Les publicacions científiques i la llengua catalana. Barcelona, [Societat de Cirurgia de Catalunya].

La figura del director: Leandre Cervera Astor

Sortosament, la trajectòria vital, científica i professional de Leandre Cervera i Astor ha estat objecte d'una biografia, redactada per Oriol Casassas,²² apareguda recentment en la col·lecció "Semblances" de l'Institut d'Estudis Catalans. Nascut a la Vil·la de Gràcia en 1891 al si d'una família originària de la comarca dels Serrans (País Valencià), fou una figura emblemàtica de l'escola biològica catalana del segle XX. El 1908 va iniciar la carrera de medicina a la Facultat de Barcelona, però abans d'acabar-la, en 1911 obtingué el títol de veterinari per la Universitat de Saragossa. Durant la carrera es va formar al costat de Ramon Turró al Laboratori Municipal, i juntament amb Jesús M. Bellido i August Pi-Suñer a l'Institut de Fisiologia.

Caricatura de Leandre Cervera per Bon La Medicina Catalana, 33 (juny de 1936)

Entre 1914 i 1918 va ser auxiliar del Laboratori de Fisiologia de la Facultat de Medicina de Barcelona. Tot seguit, cursà les assignatures de doctorat i va presentar la tesi a Madrid. El 1919 va participar, com a ajudant del Prof. A. Pi Suñer i per acord de la Junta para Ampliación de Estudios, en un curs de Biologia de la Universitat de Buenos Aires. El 1920 es va casar amb Rosario Pino Ortega, a la qual va conèixer durant la seva estada a Argentina. El 1922 va néixer el seu fill Jordi, qui amb el temps seguiria, en bona mesura, la trajectòria professional de son pare. Entre 1920 i 1923 va ser tècnic bacteriòleg dels Serveis de Ramaderia de la Mancomunitat de Catalunya. Va exercir com a metge a Barcelona i, de fet, consta al Col·legi de Metges amb l'especialitat en aparell digestiu, nutrició i endocrinologia. Vinculat com a conseller científic dels Laboratorios Fher, des del 1935 va presidir, escollit per votació, la Societat de Biologia de Barcelona, càrrec que, en passar l'Institut d'Estudis Catalans a la clandestinitat després de la Guerra Civil, va conservar fins a la restauració d'aquesta societat en 1962, dos anys abans de la seva mort.²³ Cervera era un francòfil decidit:

²² CASASSES (2007).

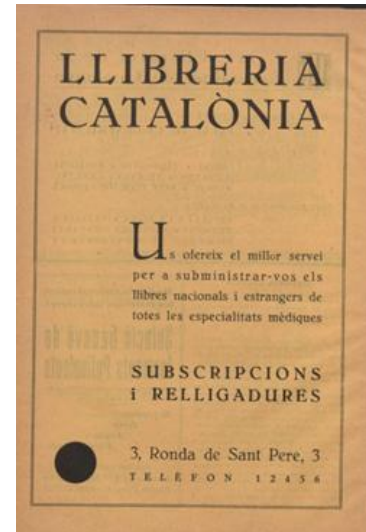
²³ SANS I SABRAFÉN (2002), p. 75.

no tan sols era membre actiu de la Société de Biologie (com la resta de biòlegs catalans), sinó que fou nomenat «officier d'académie» a París, en 1920, per haver participat voluntàriament del costat francès a la Guerra Mundial. A més, durant la Dictadura de Primo, es va refugiar a Tolosa de Llenguadoc, des d'on va establir una xarxa de contactes professionals amb els seus col·legues francesos, en especial amb el fisiòleg Camil Soula, professor de la Universitat de Tolosa, i el polifacètic Ismael Girard, qui anys després esdevindria corresponsal i col·laborador indispensable de La Medicina Catalana. Com a polític fou un dels fundadors i vicepresident d'Acció Republicana de Catalunya el 1930, i un dels fundadors, al costat de Rovira i Virgili, d'Acció Catalana Republicana. En acabar la Guerra Civil, va ser depurat políticament pel Tribunal Nacional de Responsabilidades Políticas, depuració que li va suposar una condemna per militància política a vint anys d'inhabilitació per càrrec públics.²⁴

²⁴ Arxiu del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona (COMB). Expedient de depuració núm. 138 (26 de gener de 1941). Vegeu també BRUGUERA (2008).

2. ANÀLISI DE LA MEDICINA CATALANA

La revista, redactada íntegrament en català, fou publicada entre el 15 d'octubre de 1933 i el 15 de setembre de 1938 a Barcelona. Presentava una periodicitat mensual, tot i que a partir d'agost de 1936 sortien dos números cada dos mesos donades les dificultats del moment per la Guerra Civil Espanyola. Malgrat això, l'estructura i la presència d'articles restà inalterat. La col·lecció completa consta de 8 volums, que recullen els 60 números publicats en els 5 anys. La secretaria de la revista es trobava al carrer París 170, però posteriorment va ser traslladada al desembre de 1936 al carrer Madrazo 26-28 (domicili particular de Cervera segons l'expedient del COMB). Tenia la redacció i administració a la Llibreria Catalònia, llibreria fundada en 1924 per Josep López Llausàs, Manuel Borràs de Quadras i Josep Maria Cruzet, que tenia la seu a la Ronda Sant Pere 3, de Barcelona. La impressió de la revista va ser realitzada íntegrament per NAGSA (Nacional Artes Gráficas SA). El preu d'un exemplar era de 2,5 ptes., el de la subscripció a Barcelona de 24 ptes./any i per l'estranger, 30 ptes./any.

Dirigida per Leandre Cervera i Astor, comptava amb l'assessorament del filòleg Josep Miracle (1904-1998), secretari de redacció i fidel col·laborador de Pompeu Fabra. La revista comptava amb un equip de col·laboradors, metges i estudiants de medicina dels darrers anys de la carrera, que feien tasques de selecció, resum, traducció, comentari i redacció.²⁵

Leandre Cervera
(1891-1964)

Josep Miracle
(1904-1998)

²⁵ CASASSAS (2007).

Estructura interna

La revista consta de 6 seccions mantingudes durant els 60 números:

- **“Galeria d’occitans il·lustres”**

A partir del número 28, gener de 1936, passà a denominar-se **“Galeria de catalans i occitans il·lustres”**.

- **“Articles originals”**

Formant números monogràfics o no. A l’índex s’assenyalen en negreta per diferenciar-los dels resums d’articles d’altres revistes.

- **“Hemeroteca mèdica occitana”**

Ressenyes d’articles d’autors que pertanyien a l’àrea occitana, ordenades per especialitats mèdiques. A partir del número 32 (maig 1936) passà a denominar-se **“Hemeroteca catalano-occitana”**.

- **“Hemeroteca mèdica mundial”**

Ressenyes d’articles mèdics d’autors de la resta del món.

- **“Occitània mèdica”**

Petits articles signats principalment per Ismael Girard però també per Leandre Cervera, Camil Soula, August Pi-Suñer i Pere Nubiola.

- **“Noticiari d’activitats”**

Diverses notícies sobre la medicina als territoris catalans i occitans, programes de cursos i de congressos, ressenyes de llibres, etc.

Com ja s’ha esmentat anteriorment, a l’inici de cada número o volum tenim un sumari o índex on trobem classificats per especialitats els articles originals i resums presents al número així com la paginació corresponent a les altres seccions.

“Gal·leria d’occitans il·lustres”

Aquesta secció, que ocupava normalment les dues primeres pàgines del número però que si s’estenia es podia seguir llegint en d’altres seccions, ofereix una petita biografia de personatges destacables del món mèdic o científic de les terres de llengua catalana acompanyada d’un retrat del protagonista. Així trobem, començant pel número 2:

2. El Professor A. Calmette, per R. Dargallo
3. Mateu Josep Bonaventura Orfila, per Ramon Trinchet
4. Dr. R. Turró Darder, per Leandre Cervera
5. Manuel Hedón, per Camil Soula
6. Miquel Servet, per J. Aiguader i Miró
7. Salvador Cardenal, pel Dr. Melcior Colet
8. Domènec Martí i Julià, pel Dr. Salvador Vives
9. Antoni de Gimbernat i Arbós, pel Dr. Pere Gabarró i Garcia
10. Antoni Raventós Aviñó, per Jaume Raventós Pijoan
11. Lluís Barraquer i Roviralta, per J. Salarich i Torrents
12. El Dr. Letamendi, per Pere Nubiola
13. Gabriel Billard, per P. Dodel
14. Jaume Pi i Suñer, per August Pi Suñer
15. Guillem Ader, per Ismael Girard
16. Dr. Robert, pel Dr. Jaume Peyrí
17. Sebastià Recasens Girol. Pel Dr. Víctor Conill
18. Joan Giné i Partagàs, pel Dr. Jesús M. Bellido
19. Dr. Francesc Carbonell i Bravo, pel Dr. Antoni Novellas-Roig
20. Guillem Dupuytren, pel Dr. León Delhoume
21. Guiu de Chauliac, Per A. Aimes
22. V. Magnan, pel Dr. Salvador Vives
23. Miquel A. Fargas i Roca, pel Dr. Manuel Salvat
24. Llàtzer Riveri. Pel Dr. Antoni Novellas i Roig
25. Dr. Felip Marcombes, pel Dr. J. Castaigne
26. Pere Mata, per J. Aiguader i Miró
27. Dr. Joan Freixas i Freixas, pel Dr. Joan Cornudella
28. Professor Bergonié, pel Dr. J. Sabrazès
29. Prof. H. Bousquet, pel Dr. F. Bellet
30. Dr Pere Esquerdo, pel Dr. F. Gallart Monés
31. Ricard Botey, pel Dr. Francesc Ferrando
32. Antoni Jeroni Balard (químico), pel Dr. Antoni Novellas i Roig

33. L. Vaillard, per Leandre Cervera
34. Ramon de Sibiuda , pel Dr. Marcel Sendrail
- 35-36. Francesc i Salvà i Campillo, pel Dr. Jaume Pi -Sunyer Bayo
- 37-38. Antoni de Martí i Franquès (naturalista), Dr. A. Quintana Marí
- 39-40. Tederic, per Josep Miracle
- 41-42. Mestre Arnau de Vilanova, pel Dr. Joan Solé i Pla
- 43-44. El Dr. Agustí Yáñez i Girom , Dr. Antoni Novell i Puig
- 45-46. Antoni de Monravà i Roca, pel Dr. J. Trias i Pujol
- 47-48. Josep Masdevall, pel Dr. Jaume Pi-Sunyer i Bayo
- 49-50. Marià Cubí, per Carles Rahola
- 51-52. Enric Prat de la Riba (polític), pel Dr. Jesús M. Bellido
- 53-54. Pompeu Gener, pel Dr. Antoni Novellas-Roig
- 55-56. J. D. Larrey, per Jordi Cervera
- 57-58. León Rostan, per Leandre Cervera
- 59-60. Joan d'Alòs, pel Dr. Jaume Pi-Sunyer Bayo

Galeria
d'Occitans
Il·lustres

Guiu
de Chauliac

per A. Aimes

Guiu de Chauliac—Guido de Cauliac dels historiadors o millor Guigo de Chaulhaco—és el primer cirurgià cèlebre de la Universitat de Montpeller, el veritable fundador de la cirurgia didàctica, el «pare de la cirurgia francesa», com digué Verneuil. Fins al segle XVIII, la seva «Cirurgia» fou el codi oficial de l'ensenyament de la cirurgia. «Exceptuant Hipòcrates, no hi ha cap tractat de cirurgia, grec, llatí o àrab, que el pugui posar ni damunt ni al mateix nivell d'aquesta magnífica obra, la «Cirurgia» de Guiu de Chauliac» (Malgaigne). Joan Calvo, de València, que l'ha traduït a l'espanyol, el considera com el primer legislador de la cirurgia.

Guiu de Chauliac nasqué a Chauliac, en el Gévaudan, a les fronteres de l'Albèrnia, en la diòcesi de Mende, a 61 quilòmetres d'aquesta població, en l'actual departament de la Lozère, a darreries del segle XIII, ja que l'any 1325 ja era «mestre Guido».

La seva infantesa no ens és prou ben coneguda; segons la llegenda, quan era mosso de granja la seva habilitat li hauria permès de fer remarquables guariments; particularment, hauria tingut un èxit extraordinari en un cas de fractura de la cama d'una neboda d'un vell gentilhome, quan la ciència de l'època hauria fracassat. En senyal d'agraïment, la família hauria assegurat la seva instrucció. D'aquí vindria la seva sort i també probablement de la protecció dels senyors de Mercoeur, car la parròquia de Chauliac depenia de la baronia de Mercoeur.

Instruït per l'Església, esdevingué clergue, ja que fou metge i capellà comensal de tres papes.

Estudià Medicina a Tolosa de Llenguadoc, car ell parla del «meu mestre de Tolosa» i cita Mestre Nicolau Català de Tolosa» (1). Després es-

Vol. IV. — Juny, 1935. — Núm. 21

LMC 1935 (5);21:603

Els articles originals i les Hemeroteques

Els articles originals es presenten immediatament després de la “Galeria d’occitans il·lustres”, amb una extensió variable segons si el fascicle és monogràfic o no. Com podem veure a la Taula 1, es publiquen 251 articles originals, tots ells d’autors catalans o occitans. Cal assenyalar que el 85% dels 1777 articles recollits es corresponen resums d’articles originals.

TIPUS D’ARTICLE	Articles
ARTÍCLES ORIGINALS	251
HEMEROTECA MUNDIAL (resums)	594
HEMEROTECA OCCITANA (del número 1 al 31) (resums)	719
HEMEROTECA CATALANO-OCCITANA (a partir número 32) (resums)	187
Noticiari d’activitats ²⁶	26
TOTAL	1777

Taula 1: Classificació dels articles segons les seves característiques

La Medicina Catalana va recollir un total d’11 Monogràfics temàtics, més altres 3 possibles no ben definits:

- «II Congrés Nacional de Patologia Digestiva de Barcelona” (número 4, gener 1934)
- «Problemes que planteja al metge pràctic l’Heredolues» (número 9, juny 1934)
- «Estudi normal i patològic de les vitamines» (número 12, setembre 1934)
- «Estudi fisiopatològic, clínic i terapèutic de les anèmies» (número 15, desembre 1934)
- «Qüestions d’urologia que interessa conèixer al metge general» (número 18, març 1935)
- «Patologia i terapèutica del sistema nerviós» (número 24, setembre 1935)
- «Homenatge a l’Escola de Medicina de Clermont-Ferrand» (número 25, octubre 1935)
- «Terapèutica de la tuberculosi pulmonar» (número 27, desembre 1935)
- «Clínica de la Hipertensió» (número 30, març 1936)

²⁶ Alguns texts del «Noticiari d’Activitats» s’inclouen als índex classificats per especialitats donat el seu interès. Apareixen a partir del número 19 (abril 1935) i fins al final i es corresponen a transcripcions de Conferències o a Sessions d’Inauguració. Per exemple: «Tractament del càncer d’esòfag» Conferència del 29 de març de 1935 de Louis Ducuing al Centre Anticancerós.

- «L'Escola Mèdica de Montpeller» (número 32, maig 1936)
- «Dedicat al metge general i consagrat a les diàtesis hemorràgiques» (número 33, juny 1936)
- «Patologia i terapèutica de la columna vertebral» (número 37-38, oct-nov 1936) No es va publicar per [sic] *“les exigències materials d'aquests moments de guerra ens han exigut reduir, defensivament, el ritme de la publicació i fins i tot el nombre de planes que ens eren habituals. També ens cal demanar, de passada, una indulgent disculpa pel fet de no donar en el número present el sumari monogràfic que fou anunciat en l'anterior, car les mateixes circumstàncies ens han impossibilitat d'obtenir a temps els originals preparats. Amb una mica de comprensió, i amb el concurs generós de tots, l'obra de LA MEDICINA CATALANA podrà vèncer totes les dificultats i prosseguir la seva ruta.”* (LMC 1936; (7) 37-38: p. X)

Aquests altres no consten com a monogràfic a les pàgines de la revista per Cervera en fa esment a una de les seves cartes a Ismael Girard:

- «Patologia del sol i la calor» (número 21, juny 1935). Es recullen 9 articles originals que presenten com a argument en comú el del títol de l'esmentat monogràfic.
- «Patologia de mamella» (número 22, juliol 1935). En aquest fascicle es recullen 4 articles originals, dels 5 presents, classificats dins l'especialitat de “Cancerologia” que parlen del càncer de mamella.
- «Tolosa» (número 37-38, octubre 1936).

LMC 1935;(7)35-36:210

Els 251 articles originals es presenten classificats segons les especialitats del moment.

Així:

ESPECIALITAT	Articles
OBSTETRICIA I GINECOLOGIA	25
HEMATOLOGIA	17
DERMATOLOGIA I SIFILOGRAFIA	16
NEUROLOGIA I PSIQUIATRIA	16
UROLOGIA	16
TISIOLOGIA	15
APARELL CIRCULATORI	13
CIRURGIA	12
VITAMINOLOGIA	12
ANÈMIES	9
APARELL DIGESTIU	9
PEDIATRIA	8
CANCEROLOGIA	8
TERAPÈUTICA FÍSICA I DIAGNÒSTIC	7
ENDOCRINOLOGIA	7
FARMACOLOGIA	6
MEDICINA INTERNA	6
METABOLISME I NUTRICIÓ	6
CRENOLOGIA	5
AL·LÈRGIA	4
APARELL RESPIRATORI	4
ANALISOLOGIA	3
BACTERIOLOGIA I HIGIENE	3
DIABETOLOGIA	3
ENDOCRINOLOGIA I NUTRICIÓ	3
OFTALMOLOGIA	3
TERAPÈUTICA I DIETÈTICA	3
BIOLOGIA I FISIOPATOLOGIA	2
APARELL RESPIRATORI	1
BIOLOGIA	1
HISTÒRIA DE LA MEDICINA	1
MALALTIES AL·LÈRGIQUES	1
MEDICINA GENERAL	1
MEDICINA LEGAL	1
MEDICINA LEGAL I TOXICOLOGIA	1
OSTEOLOGIA	1
OTO-RINO-LARINGOLOGIA	1
RADIOLOGIA I TERAPÈUTICA FÍSICA	1
TERATOLOGIA	1
TOXICOLOGIA	1
TOTAL = 40 especialitats	251

Els articles originals, en català, publicats a La Medicina Catalana s'acompanyaven habitualment d'un resum en diferents llengües (català, castellà, francès, anglès, alemany i/o esperanto), cosa que mostrava la voluntat de la revista per facilitar la difusió internacional dels seus continguts. Dels 162 articles que tenen resum en altres llengües, 156 el tenen en esperanto.

En aquest sentit, a LMC 1934; (3) 14: 601, dins del Noticiari d'activitats trobem:

“L’Esperanto i les publicacions mèdiques.

El número 354 de “Journal de Médecine de Lyon”, corresponent al 5 d’octubre propassat, comença a publicar resums en esperanto a la fi dels principals articles originals. El nostre col·lega lionès justifica

la innovació amb aquests mots: “Tot home cultivat pot, després d’un mes d’estudi, amb una hora de treball diari, i amb l’ajut d’un diccionari, traduir qualsevol text en esperanto, científic o literari. Així, amb un mínim esforç, és possible de correspondre amb tots els països del món.” Ens plau de dir a “Journal de Médecine de Lyon” que LA MEDICINA CATALANA, d’acord amb aquest mateix criteri, ha publicat des del començament de la seva història els resums dels seus articles en la llengua internacional, circumstància que li ha permès arribar a un grau de difusió, fins ara inigualat, per terres del nord i d’orient europeu.”

LLENGUA DEL RESUM	Articles
Català/Castellà/Francès/Anglès/Alemanys/Esperanto	1
Castellà/Francès/Anglès/Alemanys/ Esperanto	58
Castellà/Francès/ Anglès/ Esperanto	2
Castellà/Francès/Anglès/ Alemany	3
Francès / Anglès/ Alemany/ Esperanto	1
Castellà/ Francès/ Esperanto	3
Castellà / Francès / Anglès	1
Castellà/ Anglès/ Esperanto	3
Francès / Anglès / Esperanto	1
Català / Esperanto	1
Anglès/ Esperanto	51
Castellà/Esperanto	2
Només Esperanto	33
Només Anglès	1
No Resum	89
TOTAL	251

Les especialitats

Efectuant un recompte simple, s'observa que la revista va publicar, durant els cinc anys de la seva existència, un total de 251 articles originals i 1.499 resums, agrupats tots ells per especialitats. Aquest ítems s'ordenen sota 66 epígrafs diferents, que correspondrien segons els índex de la revista a altres tantes "especialitats". No obstant, cal tenir present que, si bé alguns epígrafs es mantenen inalterats amb el pas dels anys ("neurologia i psiquiatria", "pediatria" o "obstetrícia i ginecologia"), la major part presenten vacil·lacions i inconsistències. Així, trobem alternativament "vitamines" i "vitaminologia", "analísologia" [sic] i "bacteriologia", "al·lèrgia" i "immunologia", etc. Tanmateix, apareixen successivament epígrafs tan poc precisos com "terapèutica i diagnòstic", "terapèutica i dietètica", "terapèutica i farmacologia", "terapèutica física i diagnòstic" i "radiologia i terapèutica física".

En qualsevol cas, són les especialitats que presenten un major número de resums les que responen a uns epígrafs més precisos i inalterables durant els seixanta números de *La Medicina Catalana*.

ESPECIALITAT	Resums
OBSTETRÍCIA I GINECOLOGIA	137
NEUROLOGIA I PSIQUIATRIA	133
CIRURGIA	128
PEDIATRIA	126
MEDICINA INTERNA	102
APARELL CIRCULATORI	101
TISIOLOGIA	98
APARELL DIGESTIU	93
UROLOGIA	84
ENDOCRINOLOGIA	78
DERMATOLOGIA I SIFILOGRAFIA	64
.../...	.../...

Taula 2. Les especialitats més representades

Aquesta ordenació per especialitats, juntament amb els índex onomàstics (autors i temes) que s'inclouen en alguns fascicles, constitueix un reflex de l'auge de les especialitats mèdiques a la Barcelona de l'època, així com un exponent del reconeixement de què gaudien entre els professionals de la medicina. En aquest sentit, la revista revela l'existència, a Catalunya i a la seva àrea d'influència lingüística, d'un públic lector integrat per professionals de la medicina, i probablement d'altres àrees de la salut, que actualitzaven regularment els seus coneixements d'acord amb unes àrees temàtiques que es corresponien amb les "especialitats" mèdiques en ús. Entre aquestes àrees no faltaven aquelles, com les denominades "medicina social", "eugenèsia i sexuologia" [sic] o "història de la medicina" a la revista, que no atendrien al model explicatiu de l'especialització en medicina de George Rosen²⁷.

En línies generals, es corresponen amb les societats d'especialistes existents a Barcelona, societats que estaven integrades a l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya.

ESPECIALITAT	Resums
ANATOMIA I TERATOLOGIA	1
ANATOMIA NORMAL I PATOLÒGICA	1
ASMA I AFECCIONS AL·LÈRGIQUES	1
CLIMATOLOGIA	1
CONSTITUCIÓ	1
COR I VASOS	1
EPIDEMIOLOGIA	1
ESTOMATOLOGIA I ODONTOLOGIA	1
FISIOPATOLOGIA	1
HIGIENE I EPIDEMIOLOGIA	1
HISTÒRIA DE LA MEDICINA	1
MALALTIES AL·LÈRGIQUES	1
MEDICINA GENERAL	1
MEDICINA SOCIAL	1
NUTRICIÓ I ENDOCRINOLOGIA	1
OSTEOLOGIA	1
SEXUOLOGIA I EUGENÈSIA	1
TERAPÈUTICA I FARMACOLOGIA	1
TERATOLOGIA	1
TOXICOLOGIA I MEDICINA LEGAL	1

Taula 3.
Les especialitats
menys representades

²⁷WEISZ (2006).

Entre aquestes 66 denominacions, observem algunes variacions en la denominació d'algunes especialitats, cosa que indicaria la manca d'una especialitat consolidada, com per exemple en el cas de la terapèutica o de l'anatomia.

ESPECIALITAT	Resums
TERAPÈUTICA I DIETÈTICA	69
TERAPÈUTICA FÍSICA I DIAGNÒSTIC	52
TERAPÈUTICA I DIAGNOSTIC	13
FARMACOLOGIA	13
RADIOLOGIA I TERAPÈUTICA FÍSICA	2
TERAPÈUTICA I FARMACOLOGIA	1

ESPECIALITAT	Resums
ANATOMIA	6
ANATOMIA I EMBRIOLOGIA	3
ANATOMIA I TERATOLOGIA	1
ANATOMIA NORMAL I PATOLÒGICA	1
ANATOMIA PATOLÒGICA	4
TERATOLOGIA	1

Taules 4 i 5: Vacil·lacions en les especialitats de Terapèutica i Anatomia

Les revistes

Aquest model de revista suposava a la pràctica una tasca incessant de selecció, resum i ressenya d'articles originals, tasca realitzada per un equip més o menys ampli de col·laboradors que llegien, seleccionaven i redactaven els esmentats resums.

Amb aquesta finalitat, es revisaven regularment més de dos-centes revistes mèdiques procedents d'Alemanya, Argentina, Àustria, Bèlgica, Brasil, Canadà, Xile, Xina, Egipte, Espanya, Estats Units, França, Hongria, Itàlia, Índia, Japó, Mèxic, Mònaco, Nigèria, Perú, Portugal, Romania, Sudàfrica, Suècia, Suïssa i Ucraïna. Les més ressenyades eren les següents: *American Journal of Obstetrics and Gynecology* (St. Louis), *Annals de Medicina* (Barcelona), *Butlletí de la Societat Catalana de Pediatria* (Barcelona), *Crònica Mèdica* (València), *Gazette Hebdomadaire des Sciences Médicales* (Burdeus), *La Presse Médicale* (París), *Marseille Médical* (Marsella), *Münchener Medizinische Wochenschrift* (Munich), *Revista Mèdica de Barcelona* (Barcelona), *The Lancet* (Londres) y *Toulouse Médical* (Toulouse).

Cal assenyalar aquí, com a avançament dels resultats d'aquest treball, que després de la Guerra Civil alguns dels col·laboradors de *La Medicina Catalana* van continuar a l'exili americà, sobre tota Argentina i Mèxic, la tasca de traducció de textos mèdics i científics, prosseguint en altres latituds la vigorosa tradició editorial de la Barcelona contemporània²⁸

²⁹.

²⁸MARTÍNEZ VIDAL, À; SALLEN DEL COLOMBO, E (2010a)

²⁹MARTÍNEZ VIDAL, Àlvar; SALLEN DEL COLOMBO, Emma (2010b)

REVISTA ORIGINAL	LLOC DE PUBLICACIÓ	Articles
La Presse Médicale	París	81
Annals de medicina	Barcelona	75
Gazette Hebdomadaire des Sciences Médicales de Bordeaux	Bordeu	70
Journal de Médecine de Bordeaux	Bordeu	59
Toulouse médical: bulletin de la Société de chirurgie de Toulouse	Tolosa de Llenguadoc	52
Ars Mèdica	Barcelona	46
Marseille Médical	Marsella	45
Crónica Médica	València	48
Revista Médica de Barcelona	Barcelona	41
Münchener Medizinische Wochenschrift	Múnic	37
Butlletí de la Societat Catalana de Pediatria	Barcelona	37
The Lancet	Londres	35
../.		
American Journal of Obstetrics and Gynecology	St Louis	20
Wiener Klinische Wochenschrift	Viena	19
Bruxelles-Medical	Bruselas	13
Deutsche Medizinische Wochenschrift	Berlín	15
Clujul Médical	Cluj (Rumanía)	10
The Chinese Medical Journal	Peiping	10
The Journal of Egyptian Medical Association	El Cairo	6
The South African Medical Journal	Ciutat del Cap	6
TOTAL = 208 revistes		1496

Taula 6: Les revistes originals de les que procedeix la major part dels resums, i al final de la taula les revistes originals més peculiars per la seva procedència.

CIUTAT	Revistes originals
Barcelona	33
París	35
Madrid	10
València	5
Bordeus	5
Marsella	3
Toulouse	2
CONTINENT	
Europa	170 (Espanya 61, França 60, Altres 50)
Amèrica centre i sud	16
Amèrica del nord	12
Àsia	10
Àfrica	3

Taula 7. Procedència de les revistes originals

Mapa amb la distribució de les revistes originals segons la ciutat d'origen

Els autors de les ressenyes

S'han comptabilitzat uns 24 redactors-traductors aproximadament. La dificultat en localitzar-los tots resideix en el fet que alguns resums no presenten signatura o bé estan signats amb inicials que aparentment no es corresponen a cap dels identificats.

REDACTOR-TRADUCTOR	Articles
Josep Pàmies i Xercavins	545
Pelai Martorell Carbonell	178
Santiago Montserrat Esteve	112
Francesc Xavier Cortada Pastells	61
Pau Bricall i Planas	39
Salvador Arias Manén	21
Julià Vizcaino Fàbregues	15
Alfons Nadal Sauquet	14
Lluís G. Reigt i Puig	11
Jaume Sanmartí Rigol	9
Ignasi Blajot i Pena	9
Francesc Camps i Punts	8
Moisés Broggi i Vallès	4
Joan Parés Vilahur (i Josep M. Vilaseca Sabater)	3+2
Josep M. Terricabras Fatjó	3
Francesc Bordas Salellas	2
Antonio Subirana Oller	1

Taula 8. Els redactors-traductors identificats i els resums assignats

REDACTOR	ESPECIALITAT
Josep Pàmies i Xercavins (578)	Cirurgia (69) Tisiologia (46) Neurologia i psiquiatria (40) Medicina interna (34) Aparell digestiu (33)
Pelai Martorell Carbonell (178)	Obstetrícia i ginecologia (46) Terapèutica i dietètica (42) Medicina interna (26) Bacteriologia i higiene (18)
Santiago Montserrat Esteve (112)	Neurologia i psiquiatria (39) Aparell circulatori (16) Aparell digestiu (8)
Francesc Xavier Cortada Pastells (61)	Aparell digestiu (11) Endocrinologia (7) Hematologia (7)
Pau Bricall i Planas (39)	Aparell circulatori (37)
Salvador Arias Manén (21)	Urologia (21)
Julià Vizcaino Fàbregues (15)	Tisiologia (4) Aparell respiratori (4)
Alfons Nadal Sauquet (14)	Endocrinologia (9) Biologia (4)
Lluís G. Reigt i Puig (11)	Aparell digestiu (11)
Jaume Sanmartí Rigol (9)	Obstetrícia i ginecologia (9)
Ignasi Blajot (9)	Endocrinologia (4) Metabolisme i nutrició (4)
Francesc Camps i Punes (8)	Dermatologia i sifilografia (6) Urologia (2)
Joan Parés (i Vilaseca) (3+2)	Terapèutica física i diagnòstic (3+2)

Taula 9. Els redactors i les especialitats dels articles que tenen assignats.
En negreta s'assenyalen els que tenen una mena d'especialització pels resums fets.

Si observem els redactors-traductors i les especialitats dels articles resumits, podem observar algunes concordàncies com per exemple en el cas de Salvador Arias Manén, que es va dedicar exclusivament als articles d'urologia.

En d'altres casos, podem trobar una correspondència entre llengua de la revista i redactor, com per exemple en el cas de Santiago Montserrat Esteve que tracta articles publicats en revistes en alemany principalment.

REDACTOR	REVISTES
Josep Pàmies i Xercavins (578)	<ul style="list-style-type: none"> • Annals de Medicina (60) • Journal de Médecine de Bordeaux (39) • CrónicaMédica (37) • MarseilleMédical (36)
Pelai Martorell (178)	<ul style="list-style-type: none"> • TheLancet (27) • La PresseMédicale (19) • American J. ObstetricsandGynecology (18)
Santiago Montserrat Esteve (112)	<ul style="list-style-type: none"> • MünchenerMedizinischeWochenschrift (11) • WienerKlinischeWochenschrift (11) • Zeitschrift für die gesamte Nèurologie und Psychiatrie(11)
Francesc Xavier Cortada Pastells (61)	<ul style="list-style-type: none"> • MünchenerMedizinischeWochenschrift (25) • Deutsche MedizinischeWochenschrift (8) • WienerKlinischeWochenschrift (7)
Pau Bricall i Planas (39)	<ul style="list-style-type: none"> • Cuore e circolazione (6) • Paris Médical (5) • Journal de Médecine et de ChirurgiePratiques (4)
Salvador Arias Manén (21)	<ul style="list-style-type: none"> • Bulletin de la Société Française d'Urologie (12)
Julià Vizcaino Fàbregues (15)	<ul style="list-style-type: none"> • La PresseMédicale (7) • Paris Médical (3)
Alfons Nadal Sauquet (14)	<ul style="list-style-type: none"> • RevueFrançaised'Endocrinologie (4) • Comptes rendus des séances de la Société de biologie et de ses filiales (4)
Jaume Sanmartí Rigol (9)	<ul style="list-style-type: none"> • Gynécologie et obstétrique (4) • ObstetriciaGinecología (3)
Francesc Camps i Puntès (8)	<ul style="list-style-type: none"> • Bruxelles-Médical (4) • MarseilleMédical (2)

Taula 10: Els redactors i les revistes originals d'on provenen la major part dels articles

3. CONCLUSIONS

La revista *La Medicina Catalana. Portantveu de l'Occitània Mèdica* (LMC) constitueix un intent de creació d'un espai de comunicació –mèdica, en aquest cas– a les dues vessants dels Pirineus, entre França i Espanya, utilitzant el català com a idioma científic.

LMC suposa un esforç de traducció, apropiació i difusió de la literatura mèdica internacional mitjançant les ressenyes crítiques que regularment inseria a tots els seus números.

LMC revela l'existència, a Catalunya i a la seva àrea d'influència lingüística, d'un públic lector integrat per professionals de la medicina, i probablement d'altres àrees de la salut, que actualitzaven regularment els seus coneixements d'acord amb unes àrees temàtiques que es corresponien amb les "especialitats" mèdiques en ús.

LMC, per la seva estructura, concepció i disseny, així com per l'ordenació dels seus continguts, constitueix un exponent de l'aparició i relativa consolidació de les especialitats mèdiques, a la Barcelona dels anys trenta del segle passat, al si d'una comunitat mèdica que reconeixia una classificació temàtica de la medicina d'acord amb unes pràctiques professionals diferenciades en la mesura que els redactors de la revista ordenaven els seus articles i resums, i els seus lectors els reconeixien, sota unes denominacions concretes.

Les especialitats mèdiques que generen un major nombre de ressenyes crítiques a les pàgines de LMC es corresponen amb les societats d'especialistes existents a Barcelona, societats que estaven integrades a l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, com ara les de cirurgia, pediatria, urologia, ginecologia, etc.

4. BIBLIOGRAFIA

ARCA (Arxiu de Revistes Catalanes Antiques). *La Medicina Catalana. Portantveu de l'Occitània Mèdica* (1933-1938),

<http://mdc2.cbuc.cat/cdm4/browse.php?CISOROOT=/medicina>

BRUGUERA CORTADA, Miquel (2008), El tribunal de depuració de responsabilitats polítiques del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona. *Gimbernat*, 50: 267-292.

CALBET I CAMARASA, Josep Maria (1997), L'Acadèmia de Ciències Mèdiques durant la Guerra Civil. *Gimbernat*, 27: 193-204.

CASASSAS, Oriol (2007), *Leandre Cervera i Astor. Semblança biogràfica*. Barcelona, Institut d'Estudis Catalans – Secció de Ciències.

CORBELLA, Jacint (1996), *Història de la Facultat de Medicina de Barcelona (1843-1985)*. Barcelona, Fundació Uriach 1838.

GABARRÓ I GARCIA, Pere (1933), *Les publicacions científiques i la llengua catalana*. Barcelona, [Societat de Cirurgia de Catalunya].

HERVÀS PUYAL, Carles (2004), *Sanitat a Catalunya durant la República i la Guerra Civil. Política i organització sanitàries: l'impacte del conflicte bèl·lic*. Barcelona, Institut Universitari d'Història Jaume Vicens i Vives. Universitat Pompeu Fabra. Barcelona. Tesi doctoral.

Martínez Vidal, Àlvar; Perona, Judith (2011), La consolidación de las especialidades médicas en la Cataluña republicana a través de una revista de resúmenes: La Medicina Catalana. Portantveu de l'Occitània Mèdica (1933-1938). A: Porras, Isabel et al. *Actas del Congreso sobre Transmisión del conocimiento médico e internacionalización de las prácticas sanitarias: una reflexión histórica*. Madrid: Sociedad Española de Historia de la Medicina, pp. 287-292.

MARTÍNEZ VIDAL, Àlvar; SALLEN DEL COLOMBO, Emma (2010a), Ciencia en el exilio, una forma de resistencia. La traducción castellana de *The Wisdom of the Body* de Walter B. Cannon (México, 1941). *Cultura Escrita & Sociedad*, 30: 149-175.

MARTÍNEZ VIDAL, Àlvar; SALLEN DEL COLOMBO, Emma (2010b), Entre el éxodo y la diáspora. Albert Folch Pi, Joaquín d'Harcourt y la reconstitución de la escuela biológica catalana en Francia (1939-1941). En: Barona, Josep Lluís (ed.), *El exilio científico republicano*. Valencia, PUV, pp. 137-155.

PASTOR CUBO, Inmaculada; MARTÍNEZ VIDAL, Àlvar (2002), L'Acadèmia, expressió del catalanisme mèdic (1898-1923). *L'Informatiu - Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears*, 3: 25-28.

PERDIGUERO, Enrique; PARDO-TOMÁS, José; MARTÍNEZ-VIDAL, Àlvar (2009), Physicians as a public for the popularisation of medicine in internar Catalonia: The Monografies Mèdiques series. In: PAPANELOPOULOU, Faidra; NIETO-GALAN, Agustí; PERDIGUERO, Enrique (eds.), *Popularizing science and technology in the European periphery, 1800–2000*. Farnham, Ashgate, pp. 195-216.

RAFANELL VALL-LLOSERÀ, August (2006), *La il·lusió occitana: la llengua dels catalans, entre Espanya i França*. Barcelona, Quaderns Crema, 2 vols.

ROSEN, George (1944), *The Specialization of Medicine with Particular Reference to Ophthalmology*. New York: Froben Press.

SABATÉ CASELLAS, Ferran (2009), La participació occitana en la revista 'La Medicina Catalana'. *Gimbernat*, 51: 325-330.

SANS I SABRAFÉN, Jordi (2002), *L'evolució de l'ús del català en medicina a Catalunya durant el segle XX*. Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.

TOPHAM, Jonathan R. (2009), Rethinking the History of Science Popularisation/Popular Popularisation. A: Papanelopoulou, Faidra; Nieto-Galan, Agustí; Perdiguero, Enrique (eds.), *Popularizing science and technology in the European periphery, 1800–2000*. Farnham, Ashgate, pp. 1-20.

UCELAY DA CAL, Enric (2003), *El imperialismo catalán: Prat de la Riba, Cambó, D'Ors y la conquista moral de España*. Barcelona: Edhasa.

WEISZ, George (2005), *Divide and conquer. A comparative history of medical specialization*. Oxford-New York, Oxford University Press, 2005.

ZARZOSO, Alfons, FAJULA, Sara; MARTÍNEZ VIDAL, Àlvar; MORERA SOBÀ, Vicent; PERDIGUERO, Enrique; PERONA, Judith (2011), Especialización y divulgación de la medicina en la ciudad, Barcelona (1868-1938). A: Porras, Isabel et al. *Actas del Congreso sobre Transmisión del conocimiento médico e internacionalización de las prácticas sanitarias: una reflexión histórica*. Madrid: Sociedad Española de Historia de la Medicina, pp. 279-282.